

Elfnovemberlezing

10 november 2008

Vlaams Parlement

In 2008 was het 90 jaar geleden dat een einde kwam aan de Eerste Wereldoorlog. Om dit te herdenken, organiseerden het Vlaams Vredesinstituut, In Flanders Fields Museum en Vredesstad Ieper aan de vooravond van de 90e verjaardag van de Wapenstilstand samen een Elfnovemberlezing in het Vlaams Parlement.

Dr. Tadatoshi Akiba - burgemeester van Hiroshima en voorzitter van de internationale vereniging Mayors for Peace – ging in op de uitnodiging om zijn visie op vrede en verzoening te presenteren ter herdenking van het einde van de Grote Oorlog. Parlementsvoorzitter Marleen Vanderpoorten lichtte ter inleiding van deze markante persoonlijkheid het belang van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog toe.

Op dit evenement was een waaier aan Belgische en Vlaamse overheden, verenigingen uit het maatschappelijk middenveld en betrokken burgers vertegenwoordigd. Ook diplomatieke vertegenwoordigers van landen die betrokken waren bij het conflict waren aanwezig.

In dit boekje vindt u de integrale tekst van de inleiding van mevrouw Marleen Vanderpoorten en van de lezing van de heer Tadatoshi Akiba.

Inleiding door mevrouw Marleen Vanderpoorten

Voorzitter van het Vlaams Parlement

Zeergeachte heer Akiba,

Dames en heren vertegenwoordigers en leden van het diplomatieke korps, van de pedagogische, economische, sociale en culturele instellingen en organisaties, en van de media,

Morgenochtend herdenkt de gehele mensheid het einde van de Eerste Wereldoorlog, nu 90 jaar geleden. Het was de eerste oorlog waarin, als gevolg van een ondoorzichtige alliantiepolitiek, het gehele Avondland werd meegezogen werd in een afschuwelijke oorlogsmoloch... Een oorlog die, door de kolonisatiepolitiek van de Europese mogendheden, al snel een mondiale dimensie kreeg.

Tegelijk ging het voor het eerst om een geïndustrialiseerde oorlog, die gekenmerkt werd door een waanzinnige strijd tussen mensen en machines. De oorlogsvoering was totaal anders dan voorheen. Tanks, vliegtuigen, machinegeweren, onderzeeërs, vlammenwerpers, gifgas... Alle verworvenheden van de moderne wetenschap en industrie werden ingezet om dood en vernieling te zaaien onder de vijand.

De gruwel langs ingegraven frontlijnen, in de smalle stroken niemandsland die zich uitstrekten van de IJzer tot Zwitserland, was nauwelijks onder woorden te brengen. De beruchte Slag om Passendale geldt als een van de trieste dieptepunten. Jongeren van over het hele Britse imperium, en dus van over de hele wereld, streden er met Duitse leeftijdsgenoten. In het Britse Gemenebest geldt deze slag als symbool voor de oorlog. De klapproos uit die *Flanders Fields* is het blijvende teken waarmee de Britten de waanzin van de Eerste Wereldoorlog herdenken. De Slag om Passendale is een van de redenen waarom wij met de Eerste Wereldoorlog verbonden blijven.

Nog altijd ziet men in de Westhoek de littekens van de wereldgeschiedenis. De littekens houden overigens niet op aan de landsgrenzen. Ze verdwenen ook niet toen op maandag 11 november 1918, na meer dan 52 maanden oorlog, de wapens eindelijk zwegen. Met de Eerste Wereldoorlog verloor Europa zijn levensvreugde en zijn onschuld... maar niet al zijn hoop. “Nooit meer Oorlog!” werd de kreet die de algemene verzuchtingen vertolkte.

Om dat waar te maken, werden een aantal initiatieven genomen. Zo werd in heel wat landen het algemeen enkelvoudig stemrecht voor mannen ingevoerd. De Volkenbond werd opgericht, waarmee de geheime diplomatie voortaan zou worden vervangen door permanent internationaal overleg. Cynisch genoeg echter, werden al meteen na de Wapenstilstand, met het Verdrag van Versailles, de kiemen gelegd voor de Tweede Wereldoorlog.

De vastbeslotenheid om het nooit meer tot een wereldoorlog te laten komen, leidde ertoe dat, na 1945, de principes nóg steviger verankerd werden. Dat leidde tot de omvorming van de Volkenbond tot de Verenigde Naties, en tot de oprichting van de Europese Unie. Deze twee internationale organisaties hebben meer dan ooit, zij het met vallen en opstaan, vrede en welvaart gebracht op ons continent.

Ontegensprekelijk heeft de Eerste Wereldoorlog ook in onze regio een reeks geweldloze sociale en democratische hervormingen teweeggebracht. Bovendien is de Eerste Wereldoorlog een stuk publieksgeschiedenis voor Vlaanderen en voor een aanzienlijk deel van de wereldbevolking.

Daarom is het zinvol de 90ste verjaardag van het einde van de Eerste Wereldoorlog te herdenken. Het levend houden van de herinnering aan oorlog uit het verleden, inspireert immers de vrede van vandaag en morgen.

Zeer geachte heer Akiba, Dames en heren, Geachte genodigden,

Als voorzitter van het Vlaams Parlement is het mij dan ook een genoegen u te verwelkomen op deze elfnovemberlezing georganiseerd door het In Flanders Fields Museum, de Vredesstad Ieper en het Vlaams Vredesinstituut. Samen met het Uitgebreid Bureau ben ik verheugd dat het Vredesinstituut als paraparlementaire instelling bij het Vlaams Parlement, zijn opdrachten ter harte neemt, samenwerking en gedachtewisseling hoog op de agenda plaatst en de wereld binnenbrengt in het parlement.

Het instituut is vandaag gastheer en partner voor de elfnovemberlezing van het In Flanders Fields Museum, een referentie in herinneringseducatie en publieksgeschiedenis, die de vredesboodschap vanuit de Westhoek uitdraagt naar vele hoeken van de wereld, niet het minst door jongeren aan te spreken. Als derde partner maakt Ieper zijn naam als vredesstad waar: onder meer door een eigen vredesambtenaar bewijst Ieper nu al jarenlang dat vanuit het lokale vlak aan vrede gewerkt kan worden tot ver buiten de gemeentegrenzen.

Op deze vooravond van de vele evenementen op Wapenstilstand hebben het Vredesinstituut, In Flanders Fields Museum en Vredesstad Ieper, samen met de brede vredesbeweging verschillende internationale en Belgische overheden en verenigingen uit het maatschappelijk middenveld uitgenodigd voor deze herdenking. Ook alle Belgische burgemeesters werden uitgenodigd om samen met hun collega de heer Akiba vanuit het lokale niveau stil te staan bij de gevolgen van oorlog en de mogelijkheden voor vrede. Daarnaast zijn ook een groot aantal betrokken burgers aanwezig. Het Vlaams Parlement wil als open huis, samen met u, stilstaan bij oorlog en vrede uit heden en verleden.

Niet alleen als parlamentsvoorzitter, maar ook als burgemeester ben ik verheugd u welkom te heten. In het kader van het decen-

nium voor een Cultuur van Vrede en Geweldloosheid van de Verenigde Naties (2000 tot 2010) heeft Vlaanderen al heel wat gemeentebesturen die kiezen voor een gemeentelijk vredesbeleid, ook Lier is daar een van. De Vlaamse Vredesweek en Pax Christi zijn de stuwende krachten achter dit project. Mijn gemeente is sinds 2005, zoals 317 andere Belgische gemeenten, ook aangesloten bij de internationale vereniging Mayors for Peace. Het is dan ook een grote eer vanavond de heer Tadatoshi Akiba in te leiden.

De heer Akiba is burgemeester van Hiroshima en voorzitter van Mayors for Peace. Hij studeerde aan de Universiteit van Tokyo en werd Doctor in de Wiskunde aan het Massachusetts Institute of Technology. Hij is burgemeester van Hiroshima sinds februari 1999. De heer Akiba is ingegaan op de uitnodiging om zijn visie op vrede en verzoening neer te schrijven ter herdenking van het einde van de ‘Groote Oorlog’ en vandaag de elfnovemberlezing te verzorgen. Vanuit de geschiedenis van zijn stad en zijn engagement vandaag, brengt hij een doorleefde oproep om te leren uit wat vooraf ging en tekent hij doordachte lijnen uit voor een meer vredevolle toekomst.

Na de lezing brengt het Franse Trio Wanderer het *Pianotrio* van Maurice Ravel, een componist die als zovele andere kunstenaars te maken kreeg met de onmogelijkheid van kunst door de gruwel van de Eerste Wereldoorlog: na het afwerken van dit trio in 1914 vertrok Ravel als ziekenverpleger naar het front... Ik vestig ook graag uw aandacht op de video-installatie van kunstenaar Katleen Vinck. Zij maakt installaties en scenografieën die sporen in het landschap tonen.

Mijnheer Akiba,

Het is me een eer u zo meteen, in naam van het Vlaams Parlement, het woord te verlenen. De stad waarvan u burgervader bent, Hiroshima, is de meest indrukwekkende getuige van moderne oorlogsgruwel. Op uw stad, meer dan op welke plaats ter wereld ook, zijn de woorden van Bertrand Russell van toepassing:

*“War does not determine who is right...
– only who is left”*

Elfnovemberlezing door de heer Tadatoshi Akiba

Burgemeester van Hiroshima en voorzitter van Mayors for Peace

Ik zou burgemeester Luc Dehaene en dhr. Filip Deheegher van het Ieperse vredesfonds, die mij hebben voorgedragen, willen bedanken. Ik ben ook dhr. Tomas Baum van het Vlaams Vredesinstituut zeer erkentelijk, en dhr. Piet Chielens van het In Flanders Fields Museum voor de inrichting van deze reeks lezingen en hun toezegging om mij als spreker uit te nodigen. Mijn dank gaat verder uit naar de leden van het Parlement, dat zij deze historische plek voor ons hebben opengesteld. En dank u ook, mensen in het publiek, dat u hier aanwezig bent.

Het is met enige trots en nederigheid dat ik hier sta, omdat wij samen met de rest van de wereld het einde herdenken van WO I, de Grote Oorlog, in het Engels ook wel de 'War to End All Wars' genoemd. We beschouwen WO I om vele reden als het punt o. Zo vielen er meer burgerslachtoffers dan soldaten, om maar iets te zeggen. Als ik het me goed herinner, is de verhouding 10 tegen 9 miljoen.

WO I betekende ook de intrede van massavernietigingswapens, zoals chemische wapens, die voor het eerst met behulp van vliegtuigen konden worden ingezet.

Dit is ook waarom wij, burgemeesters, ons verzetten tegen oorlogen, óók nucleaire. Maar niet iedereen vindt dit ver genoeg gaan, en sommige mensen willen meer alvorens met ons aan de ontmanteling van nucleaire wapens te werken. Velen hangen immers nog de ouderwetse takenverdeling aan en zijn van oordeel dat dit een kluif is voor diplomaten en nationale regeringen, en geen verantwoordelijkheid van burgemeesters.

Deze vraag kan op veel manieren worden beantwoord. Vandaag wil ik er een aantal voor u bespreken. Verder zou ik willen ingaan op wat de Mayors for Peace beweging met haar 2468 deelnemende steden (en we groeien nog elke dag; morgen zijn we dus misschien al met 2500) van plan is om onze doelstelling voor 2020 te halen. Dat is dus nog een bijkomend antwoord.

Om te beginnen dit: weet u wat de inwoners van Hiroshima, met name dan de *hibakusha*, het Japanse woord voor de overlevenden van de atoomaanval, zoal vinden van wat u hier doet om Wapenstilstand te herdenken?

Wanneer ik mijn *hibakusha*-vrienden, maar ook andere Japanners vertel dat u WO I in Europa nog altijd niet bent vergeten en er alles aan probeert te doen om soortgelijke tragedies te vermijden, reageert iedereen, zonder uitzondering, in eerste instantie uitermate verrast.

Als ik hen zeg dat mensen hier in Ieper tot op vandaag, 90 jaar na de feiten, tijdens de Last Post ceremonie elke avond samenkomen om de oorlogsslachtoffers te eren, dan vervult hen dat met veel ontzag en weten ze niet wat zeggen. Zo'n reactie is deels te begrijpen gezien de geografische afstand en, als gevolg daarvan – het spijt me het te moeten zeggen – het feit dat wij in Japan tijdens de geschiedenislessen niet veel over WO I leren. Of misschien zijn we gewoon kort van geheugen.

Enkele minuten later beseffen mijn Japanse vrienden hoe edelmoedig en toegewijd u wel bent en dat zij, weliswaar op een andere manier, precies hetzelfde doen. Onze *hibakusha* bijvoorbeeld vertellen hun verhalen van pijn en leed vrijwel dagelijks aan jongere generaties door. In hun eigen woorden zeggen zij in feite dat “niemand zou mogen meemaken wat wij hebben meegemaakt.”

Mij lijkt het dat wanneer een grote groep mensen een ervaring van intensief collectief leed en verlies doormaakt, wij de neiging hebben onze persoonlijk of regionaal getinte reacties achterwege te laten, en in de plaats onze overtuiging dat de menselijke familie moet overleven te laten spreken. Als motto kiezen zij dus voor “verzoening, GEEN vergelding.”

Ik heb dit vanzelfsprekend met mijn eigen ogen gezien in Hiroshima en Nagasaki, maar we zien het ook gebeuren leper, in Guernica, in Granollers, in Chongqing en in Halabja. De boodschap die overheerst in al deze steden is: NOOIT MEER!

Het valt me ook op dat wij de neiging hebben verschrikkelijke gebeurtenissen te herinneren aan de hand van de steden waar ze hebben plaatsgevonden: Guernica, Dresden, Hiroshima, Halabja, Srebrenica. Alleen al de naam van deze steden roept gruwel op. Wanneer u ze bezoekt, ziet u dat alles er rond een eenvoudige boodschap draait: voor de toekomst van het menselijk ras zou niemand mogen meemaken wat wij hebben meegemaakt.

Ik heb wiskunde gestudeerd. Laat me dus even ingaan op hoe het belang van wiskundige stellingen wordt beoordeeld. Een nuttig systeem om te bepalen welke stellingen belangrijker zijn dan anderen, is bekijken op hoeveel losstaande manieren we tot een bepaalde stelling zijn gekomen.

Ik ben ervan overtuigd dat het feit dat de meeste steden over de hele wereld los van elkaar, vanuit hun eigen ervaringen, tot dezelfde conclusie zijn gekomen enorm veel zegt. Dit werd al aangetoond door George Santayana, een Amerikaans filosoof en professor aan de Universiteit van Harvard, die tijdens zijn lezing aan de Universiteit van Stanford in 1905 als volgt verklaarde: “Zij die zich het verleden niet kunnen herinneren, zijn veroordeeld het te herhalen.”

Nu ik als Japanner de gelegenheid heb om in Vlaanderen te komen spreken, zouden velen het me kwalijk nemen indien ik het niet zou hebben over het verhaal waar bijna alle Japanners gek op zijn. Het heet ‘A Dog of Flanders’. Het Engelse origineel, ‘A Dog of Flanders’ van Maria Louisa de la Rame (Ouida) van 1872, kwam in 1985 voor het eerst uit in de Nederlandse vertaling.

Ik vertel u kort waarover het gaat.

Het is het verhaal over een vriendschap tussen een jongen, Nello, en zijn hond Patrasche. Ze zijn arm, maar zijn vervuld van liefde. Nello, die een vriendinnetje Alois heeft, kan goed schilderen. Maar omdat hij zo arm is en daarom gediscrimineerd wordt, wil de vader van Alois niet dat de twee bevriend geraken. Nello doet mee aan een schilderwedstrijd, maar wint niet. Hij wilde eigenlijk maar één ding in zijn leven: de twee schilderijen van Rubens zien die in de kathedraal van Antwerpen hangen, 'De Kruisopneming' en 'De Kruisafname.' Tijdens een besneeuwde nacht, net voor Kerstmis, lukt het hem eindelijk. De volgende morgen worden Nello en Patrasche echter dood teruggevonden. De mensen rondom hen hebben nu spijt dat ze, toen ze nog leefden, niet meer hebben gedaan. Het is een droef verhaal, mooi geschreven, en ik raad u aan om na dit het boek te lezen.

Omdat het zo droevig is, een tragedie eigenlijk, heb ik nooit begrepen wat zoveel Japanners eraan vonden. Nu weet ik het wel. Wat ik heb ontdekt, mag banaal lijken, maar laat het mij even toelichten. Het heeft te maken met wat ons allemaal aanbelangt.

Het vertrekpunt van mijn ontdekking was een zin van dr. Hideki Yukawa, in 1949 de eerste Japanse laureaat van de Nobelprijs voor Fysica. Tussen haakjes, dit jaar wonnen vier Japanners de Nobelprijs, waardoor ik me ook de eerste winnaar ooit weer herinnerde. Een van zijn biografen schreef dat dit Yukawa's lijfspreuk was: "Bekijk de toekomst al was het het verleden."

Wanneer we nu, met dit in het achterhoofd, het verhaal 'A Dog of Flanders' gaan uitleggen, dan is de boodschap die we eruit halen dat we onze kinderen, alle gevoelige wezens en hun affectieve relaties met zorg moeten behandelen. Anders ga je nog spijt krijgen van wat je doet wanneer er zich een ramp voordoet en je er niets meer aan kunt veranderen.

In deze verwittiging weergalmt datgene waarvoor de hibakusha ons hebben gewaarschuwd, nl. dat de wereld onze kinderen en alle levende wezens goed moet behandelen door in harmonie te leven en nucleaire wapens weg te werken. En mochten deze kinderen en andere levensvormen ooit zoals de hibakusha het slachtoffer worden van zulke wapens, dan is er geen weg meer terug.

Dit zo kundig geschreven verhaal moet ervoor zorgen dat de Japanners deze stemmen in Hiroshima, Nagasaki en elders blijven horen, stemmen die zeggen dat we alleen zo het menselijke ras kunnen doen overleven.

Deze uitleg brengt me, of u dat u graag hebt of niet, bij een man die ik hoog inschat, de Israëliër Uri Savir. Hij zetelde in de Knesset en was de leider in de onderhandelingen over het Oslo-proces. Ook moet ik denken aan Cornel West, een Afro-Amerikaans professor aan de West of Princeton University, die op Harvard, waar er inzake raciale kwesties andere waarden golden, niet meer welkom was. Zoals ik het persoonlijk zie, zeggen zij beiden in feite hetzelfde. Dit – ik leg er nog eens de nadruk op – toont aan dat zij voor de waarheid staan, een waarheid die wij als burgemeesters ten dienste van toekomstige generaties hebben leren begrijpen.

In één woord, zowel Uri Savir als professor West bevestigen dat, met wat wij als burgemeesters voor vrede doen, wij het juiste pad naar overleving en voorspoed bewandelen.

Mocht mijn interpretatie hieronder geen van beiden eer aandoen, of als ik me te vooringenomen zou tonen en hun gedachten in mijn eigen voordeel zou duiden, wil ik even vermelden op welke bronnen ik me baseer: Peace First van Uri Savir en Race Matters van Cornel West.

Uri Savir somt als verklaring van zijn referentiekader 8 redenen op waarom recente vredesverdragen niet werken. Dit is hieraan te wijten:

- 1 Deze verdragen werken traditionele doelstellingen in de hand en blijven in het verleden hangen,
- 2 Zij zijn gebonden aan de eng denkende veiligheidsdoctrine,
- 3 Zij dragen niet bij tot een cultuur van vrede,

Wij hebben in Hiroshima in 1976 een organisatie in het leven geroepen, de 'Hiroshima Peace culture Foundation'.
We hebben ingezien dat dit een erg belangrijke rol speelt.

- 4 Zij doen niets aan de bestaande sociaal-economische kloof,
- 5 Zij stimuleren economische samenwerking niet,
- 6 Zij dragen niet bij aan de democratisering in de regio en aan internationale bijstand,
- 7 Zij promoten en gebruiken geen nationale capaciteiten en structuren voor vredesopbouw, en tot slot,
- 8 Voormalige strijdende partijen voeren vredesgesprekken, zonder zich te storen aan het intrinsieke belangenconflict.

Uitgaande van deze analyse besluit hij dat wij nood hebben aan een participatieve diplomatie. Vanuit het standpunt van steden en burgemeesters pleit hij ervoor dat wij als burgemeesters, vertegenwoordigers van onze burgers, samen met hen de toekomst van de mensheid uitstippelen.

Hij puurt zijn inzichten duidelijk uit zijn loopbaan als vooraanstaand diplomaat en invloedrijk lid van zijn nationaal parlement.

De criteria van professor West daarentegen zijn een meer rechtstreekse weerspiegeling van de standpunten van individueel burgerschap.

Professor West stelt ons vier oplossingen voor voor de problemen waarmee de mensheid kampt. Zij weerspiegelen op vrij duidelijke wijze de standpunten van individuele burgers.

Ik leg ze even voor u uit:

- 1 Hulp, hoop en kracht halen we vooral uit onszelf en onze gemeenschappelijke geschiedenis. Net zoals ten tijde van president Lincoln, president Roosevelt of Martin Luther King moeten we op zoek naar nieuwe kaders en talen om onze meerlagige crisis te begrijpen en onze diepe malaise te overwinnen.
- 2 Onze aandacht moet uitgaan naar het gemeenschappelijke goed dat ons nationale en wereldwijde lot ondersteunt. De vitaliteit van dit gemeenschappelijke goed hangt af van hoeveel we GEVEN om de kwaliteit van ons SAMENLEVEN.
- 3 En al deze inspanningen doen we voor onze KINDEREN. We moeten ons hun lot onmiddellijk aantrekken, en er ook bij stilstaan dat de wereld onverstoord reageert wanneer hun levens als 'collateral damage' brutaal verloren gaan. Logisch gezien betekent dit dat de wereld die deze kinderen vertrouwen en waarop ze moeten voortbouwen er alles aan doet opdat wij hen verraden, opdat het menselijke ras zo snel mogelijk uitsterft.
- 4 We hebben nood aan leiders die de oude kaders niet recyclen. Daarvoor moeten we niet enkel bij de bestaande elites en stemmen te rade gaan. We hebben leiders nodig die geloven in wat president Abraham Lincoln "the better angels of our nature" noemde, de overtuiging dat de VS geen rijk is waar duistere krachten overheersen. Dit nieuwe leiderschap moet voortkomen uit maatschappelijke basisstructuren, die democratische verantwoording met hoofdletter schrijven.

Maar pas op, professor West doelt niet enkel op presidenten en eerste ministers, maar op U allemaal hier. Wij kunnen beter dan wie ook vanuit onze positie met onze burgers werken aan een wereld zonder nucleaire wapens. En ik zou mijn dank willen uitspreken aan u allen voor wat u voor onze kinderen en hun kinderen hebt gedaan en nog zult doen.

Ik moet trouwens ook vermelden dat professor West in zijn boek, dat 15 jaar geleden werd gepubliceerd, voorspeld heeft wie de volgende Amerikaanse president zou worden, in de volgende bewoordingen: "Laat ons hopen en bidden dat de geweldige intelligentie, verbeelding, humor en moed van de Amerikanen ons niet in de steek laat. Of we leren een nieuwe taal van empathie en medeleven, of ditmaal zal het vuur ons allemaal verslinden."

Het doet me, vast net als u, plezier dat zijn gebeden over het eerste stuk werden verhoord. Nu is het als burgemeester onze taak om, samen met de burgers van de wereld en diegenen die de nieuwe leider van de Verenigde Staten hebben verkozen, ervoor te zorgen dat we wat daarna kwam, dat over “het vuur dat ons verslint”, vrijdelen.

Ik hoop dat ik heb kunnen aantonen dat steden en burgemeesters in ietwat theoretische zin een belangrijk aandeel hebben in het voorkomen van een volgende nucleaire oorlog. En aangezien ik het voorrecht heb hier te staan, wil ik, alvorens te vertellen wat Mayors for Peace gaat doen, twee punten onder de aandacht brengen.

Om te beginnen zijn feiten belangrijk, en dan vooral onze eigen ervaringen van collectief verdriet en leed en gezamenlijke pijn in onze steden. Jonge mensen leren de geschiedenis niet in hun eentje kennen. Wij moeten ervoor zorgen dat zij weten hoe belangrijk het is lessen uit historische gebeurtenissen op zichzelf toe te passen. En dan wil ik toch benadrukken dat ik het hier niet over fictieverhaaltjes heb die hen via televisie, computerspelletjes en veel andere populaire kanalen overspoelen.

Ik heb tijdens de jaren 80, toen de zogenaamde Nuclear Freeze Movement nog heel actief was, veel vrouwen ontmoet die verklaarden dat ze nooit een kind op deze gevaarlijke planeet zouden zetten. Hun gevoelens waren intens. Ik wist niet hoe ik erop moest reageren of wat ik eruit moest begrijpen.

Een tijdje geleden stootte ik op een boek, Planet of the Blind van Stephen Kuusisto. Hoewel hij al van jongs af officieel blind was, deed hij alsof hij kon zien, vooral om de verwachtingen van zijn moeder niet te beschamen. Pas wanneer hij voorbij de dertig was, heeft hij zijn blindheid aanvaard en zijn leven anders ingericht. Toch droomt hij over de planeet van blinden, waar blind-zijn de norm is en visueel gehandicapten met anderen in harmonie en vrede samenleven. Wat hij eigenlijk bedoelt, is dat deze planeet van ons die van in zijn dromen moet zijn. Als trainer van blindengeleidehonden doet hij een enorme inspanning om dit ook te bewerkstelligen.

Misschien ga ik wat kort door de bocht, maar net dat moeten wij ook met onszelf doen. Eerst moeten we het feit aanvaarden dat nucleaire wapens bestaan en de hele mensheid bedreigen. Hoewel we met dat inzicht nog geen uitweg uit onze benarde situatie hebben, kunnen we ons dan beginnen inspannen om alle nucleaire wapens van deze planeet te verbannen. Als Stephen Kuusisto en alle hibakusha de moed vinden om deze inspanningen te leveren, dan moeten wij dat ook kunnen.

Het volgende punt gaat over het belang dat er wereldwijd bij iedereen de politieke wil groeit om alle nucleaire wapens uit de weg te ruimen. Dit punt heb ik in de Vredesverklaring van 1999 onderstreept.

Gelukkig staan de meeste landen achter ons. Kijk maar eens naar wat de media elke dag berichten, en u zult zien dat er veel mensen zijn die in deze richting werken. Ook in landen en nucleaire machten die niet tot deze groep behoren, zijn er – zo getuigt Uri Savir – veel burgers, ambtenaren en andere invloedrijke personen die ons steunen. Verschillende politieke zwaargewichten doen precies wat juist is, denken we maar aan president Martti Ahtisaari, die dit jaar de Nobelprijs won, en de Amerikaanse oud-ministers van Buitenlandse Zaken Henry Kissinger en George Schultz, oud-minister van Defensie William Perry en oud-senator Sam Nunn. Natuurlijk moeten we meer doen en alle beschikbare middelen inzetten, zodat we nog meer mensen aan onze zijde kunnen krijgen. Dat is trouwens waarvoor ik in de Vredesverklaring van 2003 heb gepleit.

Tot slot zou ik u iets meer willen vertellen over Mayors for Peace. De organisatie zag het licht in 1982, toen de idee begon te leven dat steden nationale grenzen moeten overstijgen, in eigen land vrede moeten brengen en, meer bepaald, de nucleaire ontwapening moeten bewerkstelligen. Vandaag beseffen we nog meer dat we onze toekomst en ons voorbestaan niet alleen van nationale regeringen kunnen laten afhangen.

Ten eerste zijn deze schromelijk tekortgeschoten, omdat zij als oplossing voor meer complexe problemen het oude kader gewoonweg recycleren. Denk hierbij aan de punten die ik eerder heb besproken, en aan de vier principes van professor West.

De oplossingen die nationale regeringen ons aanreiken, zitten vast in hun ouderwetse denkpatronen: meer concurrentie, meer uitbuiting, meer vervuiling, meer moordpartijen en meer dreiging van massavernietigingswapens.

In tussentijd hebben de steden in de strijd tegen de opwarming van de aarde het voortouw genomen. Jeremy Harris, de voormalige burgemeester van Honolulu, was de eerste die me erop wees dat indien alle Amerikaanse steden hun emissie van koolstofgassen zouden terugdringen, de houding van de federale regering tegenover het Kyoto-protocol er niet meer toe zou doen. En nu hebben meer dan 884 Amerikaanse steden besloten om het Protocol, niettegenstaande het nationale beleid, te respecteren.

Dit is maar één van de vele voorbeelden waarbij we zien dat de problemen van de 21e eeuw niet van boven af kunnen en moeten worden opgelost, maar wel van beneden naar boven, via de macht van de mensen. En steden, die als bestuursorgaan het dichtst bij deze mensen staan, moeten zich ook als hun trouwste en meest toegewijde voorvechters opwerpen en zich ongeacht politieke machinaties op het internationale niveau inzetten voor wat zij willen en nodig hebben.

Een voorbeeld daarvan is ons 'Cities Are Not Targets' project. Dit kwam voort uit het inzicht dat steden in een nucleaire trance waren geraakt. Wij steden hebben ons tijdens de hele Koude Oorlog als stilzwijgende, inschikkelijke gevangenen gedragen, en we vonden het in zekere zin geheel normaal en natuurlijk dat landen ons met onmiddellijke vernietiging bedreigden. Vandaag zijn we ons van dit gevaar bewust geworden. Wij laten onze nationale regeringen klaar en duidelijk weten dat we zo'n gedragingen en zelfs zo'n bedreigingen immoreel en onwettig vinden.

We worden in onze overtuiging ondersteund door het advies van het Internationaal Gerechtshof van 1996, dat het gebruik en zelfs het dreigement van een nucleair wapen indruist tegen het internationaal humanitair recht.

Rode Kruis-deskundigen berichtten ons in mei dat de meeste burgerslachtoffers tijdens gewapende conflicten door de inzet van explosieven in dichtbevolkte gebieden vielen. Het gaat hier zowel over terroristische bomaanslagen, die algemeen worden

veroordeeld, en over bombardementen op steden en dorpen door nationale regeringen, waarvoor velen toch het nodige begrip lijken op te brengen.

Wij zeggen dat steden van zulke gruweldaden moeten worden gespaard, ongeacht wie de schuldigen zijn. Het zijn complexe, eerder kwetsbare organisaties waar veel onschuldige kinderen, vrouwen, zieken en bejaarden wonen, die niets te maken hebben met zaken waarvoor groepen jonge mannen onder invloed van oude mannen bereid zijn te doden. Wij zijn het niet eens met de stelling dat een bepaalde reden, tactische of strategische overweging kan dienen als rechtvaardiging voor wat nationale regeringen en hun legerleiding eenvoudig afdoen als 'collateral damage'. Zoals ik al zei, is 'collateral damage' moord, in niets beter dan terreur, en bestaat er geen excuus voor.

Als we nog maar de schijn van een beschaving willen ophouden, moeten er kost wat kost een aantal regels komen. We moet teruggaan naar de regel die het doden van niet-combattanten verbiedt, en daarom moeten we begrijpen dat steden geen doelwitten zijn. Elke regeringsmedewerker op eender welk niveau of niet-gouvernementele actor die in een stad explosieven inzet en onschuldige omstanders vermoordt, is een misdadiger en moet met geavanceerde technieken voor wetshandhaving worden opgespoord. Bommengooiers moeten worden opgepakt, vervolgd en bij een veroordeling worden gestraft. Als kan worden bewezen dat het bombardement gepland was en het bevel aan de rechtstreekse uitvoerder van hogerhand kwam, moet ook iedereen betrokken bij de voorbereiding om een stad te bombarderen daarvoor verantwoording afleggen. Alle partijen betrokken in een oorlog dienen dit te weten. Steden dulden geen ongecontroleerde verwoestingen meer en gaan wie daar geen rekening mee houdt met alle rechtsmiddelen vervolgen.

Wij, het menselijke ras, hebben door de oprichting van het Internationaal Strafhof, dat zulke zaken behandelt, al stappen in die richting gezet. Op televisie kon u zien hoe criminelen pas geleden voor dit hof werden veroordeeld.

Ik ben door mijn werk met Mayors for Peace tot een nog verdergaande conclusie over de relaties tussen steden en landen

gekomen. Volgens mij vormen de steden, en niet de landen, het meest geschikte model voor zogenaamde internationale relaties.

Zoals ik al zei, staan stadsbesturen redelijk dicht bij hun burgers. Wij krijgen een vertrouwen vrijwel ongezien op het niveau van nationale overheden. Steden kunnen immers veel moeilijker liegen. Onze dienstverlening heeft een rechtstreekse invloed op het leven van de mensen. Wanneer we beloven dat we een school gaan openen of een weg gaan aanleggen, dan moeten we dit ook doen. Slagen we er niet in het huisvuil op te halen – een van de kerntaken van alle steden – dan kunnen we niet liegen en beweren dat er geen vuilnis op straat ligt. Steden staan dicht bij de realiteit en de feiten.

Daarnaast treden steden nauw in contact met elkaar. We worden dan zustersteden en gaan dan samenwerken. Steden nemen geen wapens tegen elkaar op. Nationale regeringen die toenadering tot elkaar vinden, vormen vaak een militair verbond. Zij beroemen zich op hun wederzijdse verbondenheid door hun bereidheid om samen te allen tijde ten oorlog te trekken.

Steden bouwen partnerschappen op basis van gelijkheid en in een oprechte poging om beide partijen vooruit te helpen. Ze zijn dus een levend voorbeeld van het nieuwe model waar onze maatschappij naartoe moet. We moeten af van het oude dominantie-model en naar een partnerschapsmodel evolueren. Interstedelijke relaties staan in dit opzicht veel verder en moeten worden aanvaard als universeel model voor internationale relaties.

Dit evolueren van een dominantie- naar een partnerschapsmodel kan echter enkel op lange termijn. Vandaag staan we voor een ernstig kortetermijnprobleem. De komende twee à drie jaar gaat de internationale gemeenschap een beslissing nemen, die een nucleaire ontwapening zal inzetten, of die de ongecontroleerde proliferatie van nucleaire wapens zal stimuleren. In het laatste geval is het nog een kwestie van tijd eer ze worden gebruikt. We maken dus nu een keuze: ontwapenen of gebruiken?

Ook hier lijken nationale regeringen niet bereid of in staat om de nodige actie te ondernemen. Daarom moeten steden te hulp schieten. Ook hier roepen de namen van steden enkele voorbeelden op: de Conventies van Genève, de Vredesconferentie van

Den Haag, het Oslo-proces, het Ottawa-proces, het Dublin-proces, het Kyoto-protocol. En hier nog een: het Hiroshima-Nagasaki-Protocol.

Dat protocol is geen nucleair-wapenverdrag. Het is een eenvoudige, duidelijke, ondubbelzinnige verbintenis om binnen een bepaald tijds kader intensief aan zo'n verdrag samen te werken. Deze verbintenis is vooral om twee redenen zo belangrijk.

Ten eerste kan enkel een dergelijk engagement vrijdelen dat een snelle proliferatie van nucleaire wapens plaatsvindt, iets waarvoor we vrezen mocht het systeem van non-proliferatie instorten. Alle nucleaire en niet-nucleaire machten die dit protocol ondertekenen, beloven onmiddellijk een halt toe te roepen aan alle activiteiten in verband met de aankoop of de inzet van nucleaire wapens. Na vier decennia wapenwedloop moeten we zo aantonen dat we het goed menen en naar een wereld zonder nucleaire wapens willen.

Ten tweede laat dit makkelijk te begrijpen document van één bladzijde lang er geen twijfel over bestaan welke landen meewerken aan een wereld zonder nucleaire wapens en welke landen dit proces in de weg staan. Dat duidelijkheid wordt geschapen, is belangrijk. Veruit de meeste landen staan immers achter de nucleaire ontwapening. Er zijn er slechts enkele die aan nucleaire wapens vasthouden. Landen die de ontwapening voorstaan, zullen zo staten die niet meewillen sociaal, economisch en politiek aanzienlijk onder druk kunnen zetten. Concreter betekent dit dat steden, zelfs in landen die dwarsliggen, zulke druk zullen kunnen uitoefenen.

Hier wil ik toch even zeggen dat een van de organisaties van burgemeesters die vooropgaan in de strijd tegen nucleaire wapens de Amerikaanse Conference of Mayors is. De USCM vertegenwoordigt 1139 van de grootste Amerikaanse steden, en ze heeft door de goedkeuring van vier resoluties haar steun uitgesproken aan de campagne visie 2020 van Mayors for Peace, ons 'Our Cities Are Not Targets' project en het Hiroshima-Nagasaki-Protocol.

Bovendien werd ons initiatief in oktober 2007 onderschreven tijdens de tweede internationale conferentie van de organisatie 'United Cities and Local Governments', de grootste conferentie van steden ter wereld. UCLG spreekt in naam van alle steden bij de VN, en vertegenwoordigt meer dan de helft van de wereldbevolking. Indien dergelijke organisaties het eens zouden worden over een richting voor collectieve acties, dan zouden steden zich als een belangrijke politieke kracht kunnen opwerpen.

Ik weet zeker dat sommigen onder u nog weten wat John F. Kennedy bij zijn ambtsaanvaarding in 1961 zei. Een belangrijke zin uit zijn speech was: "Vraag u niet af wat uw land voor u kan doen, maar wat u voor uw land kan doen." Vandaag, bijna een halve eeuw later, zijn we veel verder gegaan dan we ooit hadden kunnen denken. Nu, nog voor de eedaflegging van Barack Obama als president van de Verenigde Staten, zeggen we al dit: "Vraag u af wat we kunnen doen voor het voortbestaan van de mensheid."

Het ideale moment om nucleair te ontwapenen is dus aangebroken. Nooit is de steun vanuit de toplagen van veel belangrijke regeringen zo groot geweest. Toch zullen ze pas bereid zijn risico's te nemen en daadwerkelijk iets te doen wanneer ze door hun burgers onder druk worden gezet. Daarom hebben we uw hulp nodig bij twee petities.

De eerste, de zogenaamde 'Cities Appeal in support of the Hiroshima-Nagasaki-Protocol', werd al ondertekend door meer dan 400 stadsbestuurders. Wij verwachten dat tegen mei 2009, wanneer de voorbereidingscommissie voor de NPV-toetsingsconferentie van 2010 bijeenkomt, meer dan duizend vertegenwoordigers van lokale besturen hun handtekening zullen hebben gezet. Op de conferentie zelf zouden we al boven de 3000 moeten uitkomen.

Mayors for Peace heeft zopas een oproep gericht aan de leiders van het middenveld goedgekeurd, opdat zij het Hiroshima-Nagasaki-Protocol zouden onderschrijven. Ik hoop dat u hem snel gaat ondertekenen, zodat uw naam en organisatie bij het Protocol worden betrokken. U betuigt er ook uw steun mee aan de zogenaamde 'Parliamentary Declaration in support of a Nuclear weapons Convention', een uitstekend document dat door het 'Parliamentarian Network for Nuclear Disarmament' onder parlementsleden wordt verdeeld. Daarnaast werd er vanuit Japan onder burgers nog een gelijkaardige petitie gelanceerd die nu

de hele wereld rondgaat.

U weet dat nucleaire wapens gevaarlijk zijn. U weet dat wij in hyperproliferatie dreigen te vervallen, waarbij elke militaire dictator ook zelf een nucleair wapen wil hebben. U weet ook dat er op het niveau van de steden, op nationaal en internationaal niveau een sterke beweging op komst is die deze wapens wil elimineren alvorens ze onze planeet onleefbaar maken. Tot slot weet u ook hoe u kunt bijdragen aan de uitbouw van deze beweging, namelijk door een van deze oproepen te ondertekenen.

Hier stop ik even, want ik wil u eraan herinneren dat het voor deze eigenste kamer was dat Vlaanderen zichzelf in februari 1999 tot een 'Nuclear weapons Free Zone' uitriep. In dit verband wil ik ook Eloi Glorieux bedanken, die als vredesactivist in het parlement belandde en deze inspanning heeft geleid. Mijnheer Glorieux, nu dat 3/4 van de Vlaamse steden lid zijn van Mayors for Peace, en reeds meer dan 70 steden het 'Cities Appeal' hebben ondertekend, is het moment dan niet aangebroken dat het Vlaams Parlement zich voor het Hiroshima-Nagasaki-Protocol moet uitspreken?

Ik denk dat het Hiroshima-Nagasaki-Protocol een van de weinige manieren is waarop we WO III echt kunnen voorkomen, iets waaraan we allemaal enorm hard werken.

Europa heeft veel belangrijke stappen gezet die de lont uit het kruitvat naar nog een Wereldoorlog hebben genomen. Dat Brussel niet alleen de hoofdstad is van Vlaanderen of Wallonië, maar ook van heel Europa, is hiervoor een belangrijk bewijs. Maar zolang Vlaanderen, België en Europa nog nucleaire wapens heeft, doet Europa dan wel genoeg? In het verlengde van het Hiroshima-Nagasaki-Protocol moet de NAVO, als gebaar van oprechtheid naar landen zonder nucleaire wapens, die geen 'bescherming' hebben gezocht onder een nucleaire paraplu, afstand doen van haar 'nucleaire missie'. België moet zich terugtrekken uit haar 'nuclear sharing agreement' met de Verenigde Staten en de VS opdragen haar kernkoppen van het Belgische grondgebied te halen. België moet niet uit de 'NATO Nuclear Planning Group' stappen, maar van binnenin een voorstel lanceren om de groep te ontbinden. Er is misschien moed voor nodig om als eerste een zulke 'radicale' actie voor te stellen, maar het zou van leiderschap getuigen

steunend op maatschappelijke basisstructuren waarop gauw, daar ben ik zeker van, veel mensen zullen ingaan.

De laatste 90 jaar was een van de bloedigste periodes in de met bloed gekleurde geschiedenis van onze soort. En toch zitten we hier vandaag samen om ons gemeenschappelijk verlangen naar vrede uit te spreken. Dit geeft veel blijk van leiderschap, waarvoor de wereld heeft gebeden. Onze boodschap is dat vrede mogelijk is. Bijeenkomsten zoals die van vandaag brengen ons telkens weer dichterbij de dag waarop we voor eens en altijd de barbaarse en achterhaalde massaslachting die we “oorlog” noemen achter ons kunnen laten.

Ik zou mijn toespraak willen afronden met een van mijn lievelingsboeken. Het heet *L’homme qui plantait des arbres*, van Jean Giono. Het is het treffende verhaal van Elzéard Bouffier die er tijdens zijn leven alles aan heeft gedaan om een bos in een verlaten stukje Zuid-Franse Provence opnieuw aan te planten. Elke dag plantte hij eigenhandig 100 eikenbomen, zowel vóór, tijdens als na de twee wereldoorlogen, en vervulde een droevige plek zo weer met leven en genot.

Ik vertel dit verhaal omdat ik nog maar enkele weken geleden in Montréal (een zusterstad van Hiroshima) een boom heb geplant, samen met Frederic Bach die de illustraties bij dit boek heeft gemaakt.

Zelf wanneer de wereld een puinhoop is, en tijdens de twee wereldoorlogen was dit zeker zo, heeft één man met zijn inspanningen om een boom te planten een stukje van onze aarde veranderd.

Laat ons bomen blijven planten, zaden blijven zaaien, misschien één elke dag, en gauw zal de hele wereld helemaal begroeid staan met mooie bomen en bloemen, en is er geen plaats meer voor nucleaire wapens of oorlog.

Hartelijk dank.

Het Vlaams Vredesinstituut is een onafhankelijke onderzoeksinstelling bij het Vlaams Parlement. Sleutelbegrippen voor de activiteiten van het instituut zijn vrede en veiligheid, de internationale samenleving en het voorkomen van geweld. Op basis van zijn onderzoek geeft het Vredesinstituut advies aan het Vlaams Parlement.

Het instituut pakt uit met zijn onderzoeksresultaten, adviezen en documentatie, en informeert beleidsmakers, het middenveld en het brede publiek. Het is belangrijk dat zoveel mogelijk mensen – met kennis van zaken – nadenken en van gedachten wisselen over vredesvraagstukken. Dat vormt de basis voor het ontwikkelen van een vredescultuur in Vlaanderen en de wereld.

www.vlaamsvredesinstituut.eu